

Møte fredag den 18. mars kl. 10

President: **I n g e L ø n n i n g**

D a g s o r d e n (nr. 59):

1. Interpellasjon fra representanten Lars Rise til utenriksministeren:

«Kina er i ferd med å bli en sentral global aktør, men lite tyder på at den økonomiske fremgangen fører til økt demokratisk styresett. Antall henrettelser er svært høyt, og rettssikkerheten svak. Flere menneskerettsorganisasjoner rapporterer om vilkårlige arrestasjoner, forfølgelse, tortur og henrettelse av kinesere som krever sivile og politiske rettigheter. Den kulturelle og religiøse friheten er i fare. Uigur-muslimer og tibetanske buddhister diskrimineres og undertrykkes. Utøvere av Falun Gong blir forfulgt, torturert og sendt i arbeidsleire uten rettergang eller idømt fengselsstraffer på over 20 år. Protestanter og katolikker blir trakassert, og kirker ødelagt. Den nye religiøse bestemmelsen lover små endringer, og mange uregistrerte kristne er redd situasjonen vil bli verre.

Hva vil utenriksministeren gjøre for å øke presset på Kina til å sikre organisasjons-, tros- og yringsfriheten?»

2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter, Harald T. Nesvik og Øyvind Vaksdal om valg av målbruk i offentlig tjeneste (Innst. S. nr. 124 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:7 (2004-2005))
3. Referat

Dessuten forelå følgende t i l l e g g s d a g s o r d e n (nr. 60)

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om å nedsette en særskilt komité som skal avgi innstilling til Stortinget om St.meld. nr. 17 (2004-2005) om makt og demokrati (Innst. S. nr. 141 (2004-2005))

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om fødselspermisjon for representanten Sylvia Brustad fra og med 18. mars og ut Stortingets vårsesjon
- fra representanten Martin Engeset om permisjon i tiden fra og med 29. mars til og med 9. april for etter invitasjon å besøke University of North Dakota samt Minneapolis

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Hedmark fylke: Grethe G. Fossum
For Østfold fylke: Carsten Dybevig

Presidenten: Representanten Magnhild Meltveit Kleppa vil fremsette et privat forslag.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [10:03:37]: På vegner av representantane Rune Skjælaaen, Eli Sollied Øveraas og meg sjølv vil eg fremma forslag om styrkt finansiering av vidaregåande skular.

Presidenten: Representanten Øystein Djupedal vil fremsette et privat forslag.

Øystein Djupedal (SV) [10:04:07]: På vegne av representantane Bjørn Jacobsen, Karin Andersen og meg selv ønsker jeg å fremme forslag om å utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder for FN.

Presidenten: Representanten Carl I. Hagen vil fremsette et privat forslag.

Carl I. Hagen (FrP) [10:04:36]: På vegne av representanten Per Sandberg og meg selv beklager jeg å måtte fremme forslag om endelig effektivisering av UDIs utvisningsvedtak av Faraj Ahmad Najumuddin, alias mulla Krekar.

Presidenten: Representanten Øyvind Korsberg vil fremsette et privat forslag.

Øyvind Korsberg (FrP) [10:05:06]: På vegne av representantane Kenneth Svendsen, Jan Arild Ellingsen, Thore A. Nistad, Per Roar Bredvold, Ulf Erik Knudsen, Øyvind Vaksdal og meg selv fremmer jeg forslag om at tillatelse til bruk av snøscooter i særskilte løyper gjøres generell, og at myndigheten gitt med hjemmel i lov flyttes fra fylkesmannen til den enkelte kommune.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Presidenten vil foreslå at Stortinget behandler tilleggsdagsordenen etter den ordinære dagsorden. – Ingen innvendinger er fremkommet mot dette forslag, og det anses vedtatt.

Stortinget går da til behandling av dagsorden nr. 59.

S a k n r . 1

Interpellasjon fra representanten Lars Rise til utenriksministeren:

«Kina er i ferd med å bli en sentral global aktør, men lite tyder på at den økonomiske fremgangen fører til økt demokratisk styresett. Antall henrettelser er svært høyt, og rettssikkerheten svak. Flere menneskerettsorganisasjoner rapporterer om vilkårlige arrestasjoner, forfølgelse, tortur og henrettelse av kinesere som krever sivile og politiske rettigheter. Den kulturelle og religiøse friheten er i fare. Uigur-muslimer og tibetanske buddhister diskrimineres og undertrykkes. Utøvere av Falun Gong blir forfulgt, torturert og sendt i arbeidsleire uten

rettergang eller idømt fengselsstraffer på over 20 år. Protestanter og katolikker blir trakassert, og kirker ødelagt. Den nye religiøse bestemmelsen lover små endringer, og mange uregistrerte kristne er redd situasjonen vil bli verre.

Hva vil utenriksministeren gjøre for å øke presset på Kina til å sikre organisasjons-, tros- og ytringsfriheten?»

Lars Rise (KrF) [10:07:16]: Den økonomiske utviklingen i Kina har vært enorm. Det kinesiske markedet har åpnet seg for omverdenen. Denne voldsomme økonomiske veksten har ført til økt politisk makt og innflytelse for Kina, ikke minst i Asia. Inntil for få år siden var Kina i opposisjon til det internasjonale systemet. I dag opererer landet stort sett innen det internasjonale regelverket, senest som nytt medlem av WTO.

Kina er seg sin stormaktsrolle bevisst, noe som er i ferd med å gjøre landet til en sentral global aktør. Den kinesiske regjeringen har gjort mye for å reformere handel og næringsliv i tråd med WTO-reglene. Nå bør regjeringen ha like store ambisjoner om å leve opp til de internasjonale menneskerettighetsstandardene. Her er det fortsatt mye som gjenstår.

Mange stater er svært stille og forsiktige i sin kritikk av menneskerettighetssituasjonen i Kina. Det kan virke som om økonomiske forhold spiller en så stor rolle at brudd på menneskerettighetene ikke blir omtalt eller påpekt. Alle ønsker å ta del i Kinas enorme økonomiske utvikling, bli handelspartnere, investere og komme inn på det kinesiske markedet. Da tør de ikke spilere en slik sjanse ved samtidig også å føre krav om sivile og politiske rettigheter. Det er nemlig ikke slik at økonomisk framgang automatisk fører til demokrati og respekt for menneskerettighetene. Den økonomiske veksten har gitt en dramatisk nedgang i tallet på mennesker som lever i absolutt fattigdom. Statsminister Wen Jiabao har lovet at støtten til landsbygda skal skrus kraftig opp, og at skattleggingen av de fattigste områdene i landet kuttes helt ut. Det er bra! Men samtidig som den kinesiske regjering profilerer seg på å stå nærmere folket, griper partisejeren inn mot akademikere og journalister som ytrer seg kritisk. Hva hjelper det med markedsøkonomi, om de ikke har demokrati? Er det slik at verden stilltiende godtar brudd på menneskerettighetene, fordi markedstenkningen er blitt for dominerende?

Mange trodde kanskje at globaliseringen i seg selv ville føre til ny åpenhet, med økt respekt for menneskerettighetene. Det er ikke tilfellet. Kina ønskes velkommen, selv som diktatur, til å delta i globaliseringen. Selv da den kinesiske kystvakten natt til den 9. januar i år skjøt og drepte ni vietnamesiske fiskere, hørte vi lite. Skal ikke Kina etterforske dette og straffe morderne? Eller gjelder egne menneskerettighetsregler for Kina?

Informasjon om brudd på menneskerettighetene i Kina er begrenset. De som bryter tausheten, risikerer å bli utsatt for vilkårlige arrestasjoner, tortur og andre menneskerettighetsbrudd. Vi forventet reformer med det nye styret i 2002, men deres overordnede mål er å holde Kina stabilt og samlet. Kina mottok i fjor rundt 57 milliarder USD i utenlandske investeringer. Derfor er myndighetene pri-

mært opptatt av å sikre harmoni og stabilitet. De vil fortie opposisjon. Det så en bl.a. på hvordan de taklet situasjonen da kommunistpartiets tidligere leder Ziyang døde. Han våget i 1989 å støtte studentene og deres krav om økt demokrati. Det har vært store uroligheter i Sichuan, der kanskje 100 000–200 000 mennesker har demonstrert. Flere antas å ha blitt drept. Vi har ikke hørt om dette. Det viser hvordan myndighetene klarer å legge lokk på slike episoder. Det som skjedde på Tiananmen-plassen i 1989, skyldtes redsel for krav fra befolkningen om demokrati.

Flere menneskerettighetsorganisasjoner har også kritisert Kina for å bruke kampen mot terror som et påskudd for å bryte menneskerettighetene. Politiske reformer er ikke på dagsordenen. Det er bare snakk om kosmetiske reformer. Kina har f.eks. ikke åpnet seg for et flerpartisystem.

Kristelig Folkeparti vil ikke gå med på at økonomiske eller sikkerhetspolitiske forhold får spille en så stor rolle at menneskerettighetene brytes. Overgrepene må ikke ties i hjel. Det er ikke kun en innenriks sak, og vi kan heller ikke tenke kun på økonomisk gevinst for oss selv. Overgrepene som skjer i Kina, angår også oss.

Menneskerettighetsorganisasjoner rapporterer om vilkårlige arrestasjoner, forfølgelse, tortur og henrettelse av kinesere som krever sivile og politiske rettigheter. Media blir styrt. Internett kunne ha ført til mer åpenhet og større respekt for tros- og ytringsfriheten, men bruken av Internett blir sterkt kontrollert. I stedet skjerper Kina nå sensuren på Internett, og stadig flere såkalte inspektører kommer til å patruljere nettsteder døgnet rundt.

Retten og lovsystemet er politisert. Det er også et problem i Kina med såkalte tilståelser som har kommet fram under bruk av tortur, de tiltalte har begrenset adgang til advokathjelp, og en ser politisk innblanding i rettsprosessen. Ifølge Amnesty er det en økning av menneskerettighetsaktivister i landet, men de løper en alvorlig risiko. De kjemper i et svært fiendtlig klima og mot et undertrykkende system. Flere er arrestert på svært vagt tiltalegrunnlag.

Hvert år henrettes og tortureres tusenvis av kinesere. Dødsfallene holdes skjult av myndighetene. Generalsekretær Petter Eide i Amnesty International Norge sier at antall henrettelser i Kina er så høyt og rettssikkerheten så svak at det gir mening å omtale det som en massakre.

Antall henrettelser stiger i forbindelse med høytider og offentlige fridager. Amnesty har registrert markant flere henrettelser i Kina opp mot feiringen av det kinesiske nyttår den 9. februar. Ufullstendige statistikker viser at 200 mennesker ble henrettet bare i løpet av de to ukene før nyttår i februar. Av disse 200 var mange dømt for ikkevoldelige lovbrudd, som økonomisk kriminalitet eller hærverk mot offentlige bygninger. Kinesiske myndigheter hevder på sin side at dødsstraff blir anvendt med forsiktighet. Mange av de dødsdømte kan også være uskyldige. Slik rettssystemet i Kina fungerer, er det ingen garanti for at de dødsdømte har fått en rettfærdig rettergang.

Vi vet også at den kulturelle og religiøse friheten er i fare. I hele Kina blir flere forfulgt for sin tros skyld. Tibetanske buddhister diskrimineres og undertrykkes. Deres religion og kultur trues.

FNs spesialrapportør til Kommissjonen for menneskerettigheter med hensyn til trosfrihet rapporterte til FN's generalforsamling i september i 2004 om situasjonen for utøvere av Falun Gong i Kina. Her slås det fast at siden 20. juli 1999, da myndighetene forbød Falun Gong, har over 1 600 utøvere av Falun Gong blitt torturert eller slått, flere hundre er idømt fengselsstraffer på over 20 år, andre har blitt internert på mentalinstitusjoner, og et stort antall er sendt i arbeidsleire uten rettergang. Minst 907 utøvere rapporteres å ha dødd i fangenskap. Rapporten indikerer at kampanjen mot Falun Gong fortsetter over hele Kina. Systemet med arbeidsleire, kalt «Reeducation through Labour», blir i særlig grad påtvunget utøvere av Falun Gong.

Uigur-muslimer teller 8 millioner mennesker og utgjør halvparten av befolkningen i Xinjiang-regionen. Det skjer grove brudd på menneskerettighetene i Xinjiang. Raftostiftelsen tildelte i 2004 sin pris til Rebiya Kadeer for hennes kamp for uigures rettigheter når det gjelder sosial og økonomisk marginalisering. Det er svært gledelig at Kina i går satte fri Kadeer, som i seks år har vært fengslet. En viktig person er løslatt, men fortsatt sitter tusener av uigurer i fengsel. Siden 11. september 2001 er så mange som 3 000–4 000 uigurer fengslet. Ifølge Raftostiftelsen er flere av disse politiske fanger. I fjor ble over 50 uigurer dømt til døden.

Også kristne forfølges og trakasseres. Kirker blir ødelagt. Organisasjonen Åpne Dører forteller at myndighetene har en streng kontroll med de kristne. Uregistrert kristen virksomhet bekjempes, og det er foretatt flere massearrestasjoner det siste året. Mange husmenighetsledere har blitt anholdt og avhørt.

Det skjer noen positive tiltak på denne fronten. En ny lov som omhandler religionsfriheten i Kina, trådte i kraft 1. mars i år. Nyhetsbyrået The New China News Agency har karakterisert loven som et betydelig framskritt i beskyttelsen av kinesisk religionsfrihet. Ifølge nyhetsbyrået vil de nye reglene gjøre det lettere for kristne grupper å oppnå offentlig godkjennelse og kan i tillegg sikre religiøs eiendomsrett. En av paragrafene i loven gir kristne menigheter tillatelse til å starte samfunnstjenlige prosjekter som barnehager, barnehjem og klinikker.

Dette ser ut til å være en forbedring og et framskritt for religionsfriheten. Det kan imidlertid være et alvorlig tilbakeslag for menigheter som ikke er registrert. Mange uregistrerte kristne frykter at den nye loven vil bidra til å øke spenningen og forverre situasjonen mellom myndighetene og de uregistrerte kristne i Kina.

Vi skal huske at utviklingen i Kina varierer veldig fra sted til sted. Det er mye positivt som skjer, og landet har et mangfold. Vi må likevel tørre utfordre Kina. Menneskerettigheter kan vi ikke kompromisere på, og Kina må tåle kritikk når menneskerettighetene brytes på det groveste. Norge er et lite land, men vi kan få andre til å lytte. Kristelig Folkeparti er glad for alle norske tiltak som kan gjøres for å forhindre menneskerettighetsbrudd i Kina, og for at menneskerettighetene kan utgjøre en viktig og økende del av forholdet mellom Kina og Norge.

Kristelig Folkeparti mener at vi i denne menneskerettighetsdialogen mellom Norge og Kina må ta opp brudd på menneskerettighetene med større tyngde og bredde. Mitt spørsmål til utenriksministeren er derfor følgende: Hva vil statsråden gjøre for å øke presset på Kina for å sikre organisasjons-, tros- og ytringsfrihet?

Utenriksminister Jan Petersen [10:17:31]: Regjeringen er opptatt av og bekymret for organisasjons-, tros- og ytringsfriheten i Kina. Vi arbeider på ulike måter for å styrke menneskerettighetene på disse områdene.

For det første reises menneskerettighetsspørsmål direkte med kinesiske myndigheter og i multilaterale organer. For det andre tar vi opp enkeltsaker der personer er fengslet på utilbørlig grunnlag. Men kritikk er ikke nok. For det tredje samarbeider Norge derfor med kinesiske myndigheter og organisasjoner for å få til konkrete forbedringer. Dette arbeidet er vesentlig styrket de senere år. For det fjerde arbeider vi aktivt internasjonalt for best mulig å koordinere innsatsen med andre land som er opptatt av å styrke menneskerettighetene i Kina.

Det er mange ulike aktører som arbeider for å styrke menneskerettighetene i Kina. Det er derfor ikke mulig å måle hva slags effekt det norske arbeidet alene har hatt for styrking av menneskerettighetene. Jeg mener likevel at den formen vi har valgt fra norsk side, med kombinasjon av ulike virkemidler, er en hensiktsmessig og effektiv måte å styrke menneskerettighetene i Kina på. Dette arbeidet er høyt prioritert fra norsk side.

Det er viktig å ha klart for seg at det i det kinesiske systemet ligger lovmessige begrensninger på organisasjons-, tros- og ytringsfriheten som vi ikke har i Norge. Kina har også store utfordringer på rettsstatsområdet i forhold til vilkårlige arrestasjoner og tortur, noe de også selv innrømmer. Fra norsk side blir det viktig å bidra til å styrke de utviklingstrekk som går i retning av et mer pluralistisk samfunn som bygger på rettsstatsprinsippene. En politikk som går ut på å isolere Kina, vil bidra til å styrke de krefter som går i motsatt retning av det vi ønsker.

Norge har siden 1997 hatt en menneskerettighetsdialog med Kina med årlige rundebord. Rundebordene ledes på politisk nivå, og religions-, tros- og ytringsfrihet står alltid sentralt. En rekke andre land har menneskerettighetsdialog med Kina, bl.a. USA, Storbritannia, Tyskland, Canada, Australia og Sveits samt EU. Norge og Australia er de eneste landene som har sin dialog på politisk nivå. For å få best mulig effekt av arbeidet samarbeider Norge med andre dialogland i den såkalte Bern-prosessen.

Norge påtaler kinesiske menneskerettighetsbrudd i multilaterale fora, som FN's menneskerettighetskommissjon i Genève. Under fjorårets sesjon uttrykte vi fra norsk side bekymring for menneskerettighetssituasjonen i Kina når det gjelder fengsling av personer som har publisert artikler på Internett, mangelen på religions- og åndsfrihet og den omfattende bruken av dødsstraff.

Vi oppfordret samtidig Kina til å oppheve systemet med interneringsleirer, såkalte «Reeducation through Labour Camps», hvor bl.a. mange utøvere av Falun Gong forvares. Fra norsk side ble også betydningen av å bevare

kulturen og den religiøse identiteten for tibetanerne vektlagt.

Norge tar også opp enkeltsaker der vi mener at en person er fengslet på utilbørlig grunnlag, eller der det er risiko for at personen ikke blir behandlet i henhold til de internasjonale menneskerettighetene.

Flere fengslede personer som er tilknyttet undergrunnskirkene, er tatt opp på denne måten. Situasjonen for undergrunnskirkene og rapporter om trakassering av prester tilsluttet disse er også tatt opp på politisk nivå med Kina. De nye lovbestemmelsene om religiøse sammenlutninger er en kodifisering av gjeldende praksis og innebærer i så måte ingen forbedring av situasjonen.

En sak som har vært oppe i Stortingets spørretime, er dødsdommen mot den tibetanske munken Tenzin Delek Rinpoche. Fra norsk side har vi ved en rekke anledninger tatt opp denne saken med kinesiske myndigheter, også på politisk nivå. Dødsdommen ble av domstolen i Sichuan-provinsen den 26. januar i år omgjort til fengsel på livstid. Internasjonalt engasjement er viktig i slike saker, og flere av fengslingssakene vi fra norsk side har tatt opp, har endt med løslatelse.

Situasjonen for uigurene i Xinjiang-provinsen står sentralt i drøftelsene om menneskerettigheter med kinesiske myndigheter. Fra norsk side har vi uttrykt bekymring for at kampen mot terrorisme også kan medføre at myndighetene slår hardt ned på fredelig politisk virksomhet.

Norsk kritikk av menneskerettighetsbrudd direkte overfor kinesiske myndigheter eller i multilaterale organer er ikke nok. Vi må også gjøre noe konkret for å bedre situasjonen. Innenfor rammen av Norges menneskerettighetsdialog med Kina er det derfor satt i verk en rekke tiltak.

I forbindelse med det årlige rundebordet om menneskerettigheter er det nedsatt tre arbeidsgrupper som omhandler fangers, anholdtes og arbeidstakers rettigheter. Arbeidsgruppene, som har deltakelse fra myndigheter og organisasjoner i begge land, har samarbeidsprosjekter som tar sikte på å styrke rettighetene til fanger, anholdte og arbeidstakere.

Norge og Kina samarbeider om å arrangere konferanser, utveksle delegasjoner og gi innspill i lovprosesser. Kravene til rettferdig rettergang og forbud mot mishandling og tortur står sentralt. Det legges stor vekt på deltakelse fra organisasjonslivet, og under det 8. rundebordet i Beijing i juni 2004 var LO, NHO, Amnesty International, Helsingforskomiteen og menneskerettighetsutvalgene i Legeföreningen og Advokatforeningen representert. Rundebordet blir dermed en arena der disse organisasjonene kan komme med kritikk av kinesisk praksis i forhold til menneskerettighetene direkte overfor kinesiske myndigheter.

Arbeidsgruppene for fangers og anholdtes rettigheter var våren 2004 på besøk til et fengsel og en interneringsleir i Kina. En rekke spørsmål om urettmessig anholdelse og behandling av ulike grupper, deriblant Falun Gong, ble da tatt opp direkte med ansvarlige myndigheter på kinesisk side.

En rekke departementer, Høyesterett, Riksadvokaten, Sivilombudsmannen, akademiske institusjoner og frivillige organisasjoner er aktive i den norsk-kinesiske menneskerettighetsdialogen. Virksomheten finansieres i stor grad av Utenriksdepartementet. Av konkrete tiltak som kan nevnes, er Sivilombudsmannens samarbeid med kinesiske institusjoner for å styrke fangers rettigheter og Legeföreningens samarbeid med den kinesiske psykiatriforening om menneskerettigheter og psykiatri i Kina. Oslokoalitionen for tros- og livssynsfrihet har over flere år arbeidet med religionsfrihet i Kina, og har de senere år spesielt lagt vekt på retten til fri religionsutøvelse i Tibet. LO og NHO arbeider med spørsmål om demokratisering av arbeidslivet i Kina, og har bl.a. utarbeidet bøker om fagforeningsarbeid og organisasjonsfrihet som er oversatt til kinesisk. Fagbevegelsens forskningssenter, Fafo, gjennomfører nå en stor levekårundersøkelse i Vest-Kina som skal brukes til fattigdomsbekjempelse i de provinser der hovedvekten av minoritetene befinner seg.

Det akademiske samarbeidet om menneskerettigheter er også meget godt utviklet. Arbeidet til Kina-programmet ved Senter for menneskerettigheter er finansiert av Utenriksdepartementet, og har siden oppstarten i 1997 bl.a. drevet studentutveksling og menneskerettighetsundervisning. Senterets arbeid er internasjonalt anerkjent. Kina-programmet lanserte i 2003 den første omfattende fremstilling av internasjonale menneskerettigheter på kinesisk sammen med en undervisningsmanual. Denne er nå i bruk ved 27 universiteter i Kina. Senter for menneskerettigheter har også et eget program for minoriteters rettigheter og provinsenes autonomi i Kina.

Et annet tiltak som skal styrke minoritetenes rettigheter, er Nettverk for universitetssamarbeid Tibet–Norge. Nettverket er unikt i sitt slag, der fire universiteter i Norge samarbeider med universiteter i Tibet på ulike fagområder.

I vårt arbeid med menneskerettigheter i Kina benytter vi et bredt spekter av virkemidler. Vi kommer til å prioritere dette arbeidet høyt, også i tiden som kommer.

Lars Rise (KrF) [10:25:43]: Jeg vil takke utenriksministeren for svaret.

Den dialogen som foregår mellom norske og kinesiske myndigheter og med deltakelse fra frivillige organisasjoner, er vel kjent. Jeg mener det er veldig viktig at Norge fortsetter dette arbeidet og kritiserer bruddene på internasjonale menneskerettsstandarder gjennom denne dialogen. Og vi bør legge press på Kina gjennom FNs menneskerettskommisjon. Dette er også meget viktig, etter min mening.

Dialogen med Kina spiller en veldig viktig rolle, og tiltakene er, som vi hørte, både mange og gode. Det må vi fortsette med, men vi må sikre resultatene av arbeidet. Når vi vet at overgrepene fortsetter i stor skala, kan vi ikke slå oss til ro med de tiltakene vi har i dag. På en eller annen måte burde man sette opp et resultat skjema, slik at man kan måle om det foregår en forbedring i menneskerettssituasjonen. Den enkelte kineser må få sine religiøse, politiske og sivile rettigheter ivarettatt. Vi må støtte dem i Kina

som arbeider for økt demokrati og for menneskerettigheter, og vi bør legge et ytterligere press på Kina i forhold til det vi gjør i dag.

Så har jeg lyst til å kaste fram en utfordring. Det er svært vanskelig å være konsekvent i utenrikspolitikken. Hvis vi tar som eksempel et land som ligger nærmere, Hviterussland, ser vi at det føres en ganske tøff linje, ikke bare fra Norge, men fra de fleste europeiske land. Hviterussland er et lite land, som har rundt 1 pst. av Europas befolkning, med liten økonomisk betydning for Norge – og liten betydning for EU, for den saks skyld. Kina har 20 pst. av verdens befolkning, en sterkt voksende økonomi og et viktig økonomisk samarbeid og handel med Norge. Det kan se ut som om man kjører en litt mykere linje overfor Kina. De er det viktig å treffe toppledelsen i landet, og det er viktig å ha et aktivt samarbeid på svært mange områder, både økonomisk og kulturelt, mens det i forhold til Hviterussland er lett å kjøre en tøff linje, hvor man ikke har noen politisk kontakt og ingen tilrettelegging av noen form for økonomisk eller kulturelt samarbeid. Jeg har lyst til å få en liten refleksjon rundt problemene med å være konsekvent i utenrikspolitikken – om man f.eks. like gjerne kunne forsøkt også å ha en menneskerettsdialog med Hviterussland. Jeg tror det ville være positivt om man kunne opprette flere slike dialoger.

Utenriksminister Jan Petersen [10:29:06]: Dette ble plutselig en debatt om Hviterussland. Jeg skjønte at spørsmålet var om vi også skulle ha en dialog i forhold til Hviterussland. Det kan selvfølgelig være en idé, men hvis jeg skal besvare spørsmål om Hviterussland, tror jeg vi skal gå nærmere inn i det litt mer forberedt enn det et trenuttersinnlegg gir mulighet for å gjøre.

Når det gjelder konsekvensene, er jeg ikke helt sikker på om jeg følger Rise fullt ut. Jeg tror det er svært viktig at man behandler landene ut fra de forutsetninger som er, og ikke minst ut fra en vurdering av årsakskjeden, nemlig hvilke virkemidler overfor et konkret land det er som fører raskest frem til resultatet, og mest konsekvent frem til resultatet. Det betyr at vi må være pragmatiske i den forstand at noen virkemidler kan være mer velegnet i enkelte land enn i andre. Det ene ekskluderer jo ikke det andre. Som jeg antyder i mitt innlegg, er det jo slik at å ha omfattende kontakter med Kina på en rekke områder, også på de økonomiske, nettopp gir oss inngang og troverdighet i de dialogene som vi har. Derfor er det ikke noen motsetning mellom å ha et økonomisk engasjement og samtidig reise menneskerettighetsspørsmål. Tvert imot, det kan vel hende at det er mer effektivt nettopp ved at vi har omfattende kontakter med et land, og slik leser jeg på mange måter også Rises spørsmål om Hviterussland, nemlig om det ikke ville være klokt å ha flere kontakter enn dem vi har. Det kan godt være, men jeg må få komme tilbake til det spørsmålet med en egen vurdering.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:31:25]: Jeg synes det er svært prisverdig at representanten Lars Rise tar opp denne problemstillingen til debatt her i dag.

I år er det 16 år siden massakren på Den himmelske freds plass i Beijing. Massakren medførte at de tilløp til en demokratisk vårløsning vi da kunne se, ble stanset med våpen i hånd. I årene som har gått, har vi kunnet observere en tosidig utvikling i Kina. På den ene siden: kraftig økonomisk liberalisering, herunder kinesisk medlemskap i WTO og en svært stor økonomisk vekst. Riktignok har denne veksten bare kommet deler av landet til gode. Veksten er med andre ord svært skjevt fordelt. Og på den andre siden har vi sett et kommunistparti som ikke skyr noen midler for å opprettholde sitt maktmonopol. Kina er derfor et land som klarer å kombinere markedsøkonomi med et kommunistisk diktatur, og derfor har jo Kina også blitt kalt et markedsstalinistisk system.

Den utstrakte bruken av dødsstraff i Kina er særlig bekymringsfull. Amnesty har i denne sammenhengen registrert markant flere henrettelser i Kina før feiringen av det nye kinesiske måneåret 9. februar, og som representanten Rise også viste til, viser ufullstendige statistikker at 200 mennesker ble henrettet i de to ukene før kinesisk nyttår, i februar. Ifølge Amnesty har også lokale medier rapportert om minst 650 henrettelser i desember og januar alene, og begge disse månedene er vanlige måneder, uten særlige høydepunkter som i forbindelse med høytider. Det reelle antall henrettelser er antakelig vesentlig høyere, siden Kina nekter å offentliggjøre alle detaljer rundt dem som henrettes. Amnesty understreker også at slik Kinas rettssystem fungerer i dag, er det ingen garanti for at de dødsdømte har fått en rettferdig rettergang. Det understrekes også at massehenrettelsene i de siste månedene er begrunnet i ønsket om å sikre sosial stabilitet, slik at folk kan gjennomføre en trygg og god nyttårsfeiring i februar.

I 2008 skal De olympiske sommerleker avholdes i den kinesiske hovedstaden Beijing. Dette blir en stor begivenhet, og alle verdens øyne vil i denne perioden være rettet mot Kina. De kinesiske myndighetene vil benytte anledningen til å markedsføre seg selv og vise verden de fremskritt landet har gjennomgått siden de begynte med sine økonomiske reformer for over 20 år siden. I tråd med det Amnesty selv fremhever, synes jeg det er av stor betydning å understreke at når verden møtes i Beijing i 2008 for å hylle menneskeheten under det olympiske flagg, må henrettelsene være stoppet og dødsstraffen avskaffet i lovgivningen og i praksis. Norge bør derfor sammen med andre nærstående land intensivere arbeidet med å legge press på myndighetene i Kina for å stanse bruken av dødsstraff. Jeg synes vi skal støtte de kreftene i landet som nettopp arbeider for å begrense bruken av denne form for straff, og disse kreftene er ikke uten politisk innflytelse. I den interne kinesiske debatten er det bl.a. foreslått en reform som tilsier at Høyesterett skal gå igjennom alle dødsdommer. Slik systemet er nå, avgjøres dødsstraffsaker av ulike domstoler, som praktiserer ulike standarder. Å avskaffe dødsstraffen i landet er et minimum av hva vi må forvente av «Midtens rike».

Morten Høglund (FrP) [10:34:42]: Dette er en svært viktig interpellasjon og et tema som bør bekymre, for situasjonen er ikke lystig i Kina. Det er beklagelig at

mens Kina på mange områder har gjort fantastiske fremskritt, så forblir menneskerettighetssituasjonen veldig bekymringsfull. Religiøse minoriteter, etniske minoriteter, politisk opposisjonelle, har alle en vanskelig, for ikke å si en farlig, tilværelse i Kina. Representanten Rise beskrev på en utmerket måte mange av de utfordringene og problemstillingene som eksisterer i Kina. Til tross for at man kan vise til noen positive resultater, melder mange som jobber med menneskerettighetene i Kina, at det er ingen generell bedring. Vi bør jo måle om utviklingen går i en positiv retning, og det er det lite som tyder på, dessverre. Rundt om i verden nå, særlig kanskje den siste vinteren, er det mange stater som har tatt små eller store skritt i en demokratisk retning. På den måten har det vært en veldig spennende utvikling de siste måneder. I Kina ser vi ikke noe tegn på en tilsvarende utvikling. Hovedproblemet med Kina, slik jeg ser det, er fraværet av demokrati, eller i det hele tatt fravær av forsøk på demokrati.

USAs rolle er viktig, også i forhold til Kina. I går, tror jeg, kom det melding om at USA kanskje ville avholde seg fra å komme med skarp kritikk av menneskerettighetssituasjonen i Kina nå, og det er også bekymringsfullt. Man trenger internasjonal, bred støtte rundt disse problemstillingene.

Når det gjelder den dialogen vi har med Kina, blir utfordringen om den brukes til å gjemme vekk noen av problemene, gjemme vekk noe av kritikken. Ifølge en evaluering som UD selv fikk utarbeidet, så sies det at Kina har lyktes med ett av sine mål: Kritikken i internasjonale fora mot Kina har avtatt. Da bør vi jo spørre oss selv om denne dialogen virkelig virker til det bedre, eller om den gjør at man får kritikken inn i lukkede rom, og det bør være bekymringsfullt. Innkalles f.eks. den kinesiske ambassadør i Oslo når vi får melding om grove overtramp? Bør vi gjøre det mer? Bør vi være på vakt hele tiden? Eller skal kritikken isoleres til enkelte fastlagte arenaer? Mer åpenhet bør være et mål, også for kritikken.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:38:07]: Både interpellanten og utanriksministeren har dokumentert at det er store overgrep. Det same blei gjort i eit seminar som Kristeleg Folkeparti og SV arrangerte i Stortinget i fjor. Men vi skal òg vere klar over at sjølv den siste politiske analysen av norsk økonomi har Kina inne som eit sentralt element, fordi vi sel dyrt, men vi kjøper billeg. Vi kjøper billege kinesiskimporterte varer, nettopp fordi arbeidsstandardane i Kina ikkje held mål og dei derfor kan produsere så billeg. Så på ein måte er vi med på å nyte godt av at arbeidsstandardane ikkje blir følgde, og at menneskerettane ikkje blir følgde godt nok i Kina.

Derfor er det verkeleg viktig at dette blir teke opp, og dette er etter mitt skjønn ein del av den nyare økonomiske politikken – liberalisering, frihandel, som Kina som ein kommunistisk stat følgjer opp til punkt og prikke, som om det skulle vere det mest kapitalistiske landet. Vi nyt godt av det, men vi bør likevel ta opp i alle moglege fora at desse standardane må setjast.

Så er det ingen tvil om at dette også har politiske konsekvensar i form av at det har noko med den såkalla kri-

gen mot terror å gjere. FN's høgkommissær for flyktningar sa klart ifrå om at Kina ikkje måtte drive med overgrep i Xinjiang og rettferdiggjere det under paraplyen for den såkalla krigen mot terror. Det var heilt klare signal om at ein på ein måte unnskylder seg for det. Vi ser at det skjer i Tsjetsjenia, vi ser at det skjer i Colombia, vi ser at det skjer i mange land at dei unnskylder seg med at dette er krig mot internasjonal terrorisme.

Eg synest at utanriksministeren sa det veldig godt, at ein må søkje å få fram dei gruppene som jobbar med fredelege politiske verkemiddel, fordi ein opposisjon – uansett kva for land ein er i – må ein alltid dyrke. Får ein ein opposisjon på terrorlista, eller får ein ein opposisjon som blir skvisa, så får ein ikkje ei demokratisk utvikling uansett kva slags regime det måtte vere. Så eg er glad for at utanriksministeren har den haldninga til det problemet.

For å nemne nokre ord om Falun Gong: Ein kan lure på kor feil dei tiltaka som blir sette i verk, kan bli. Det er f.eks. stor grunn til å tru at dei kinesiske styresmaktene sine anslag mot Falun Gong har omforma Falun Gong frå å vere ein fredeleg kinesisk meditasjonsbevegelse til faktisk å bli ein mektig internasjonal bevegelse som er støtta av menneskerettsmiljøa og politiske aktivistar verda over. Ein oppnådde det motsette av det ein eigentleg hadde for auge. Dette bør også Noreg ta opp i alle dei bilaterale samtalanene vi har med kineserane.

Lars Rise (KrF) [10:41:35]: Jeg har stor forståelse for at vi ikke skal sette i gang en debatt om Hviterussland her, og det var heller ikke min mening. Det var mer ment som et eksempel på at det kanskje er enklere å opptre med strenghet og fasthet overfor en mindre nasjon, som har mindre betydning økonomisk.

Men jeg er helt med på at det er viktig i all politikk å vurdere konsekvensen av våre handlinger og hva vi kan oppnå. Hvis det er slik at utenriksministeren virkelig mener at vi oppnår noe i denne dialogen, er det svært viktig å fortsette. Vi må bruke alle anledninger både når det gjelder økonomisk og kulturelt samarbeid, til å fremme de internasjonale standardene når det gjelder menneskeretter.

Kina er en meget betydelig nasjon. Den har voksende betydning også økonomisk, og vi er nødt til å forholde oss til det. Men midt oppe i dette skjer det grove brudd på menneskeretter. For noen uker siden trykket avisen Magazine bilder av torturerte kristne. Det er totalt uholdbart for oss å sitte og se på at det kan foregå. Parallelt med slike grove brudd på menneskeretter skjer det en dialog.

Mitt poeng i mitt forrige innlegg var at vi kanskje burde ha et skjema for måling av resultater. Hvordan er utviklingen på alle de forskjellige områdene som er beskrevet i den internasjonale menneskerettskonvensjonen? Kunne vi lage et system for å måle utviklingen på alle disse områdene, og sørge for at det er fremme som et eget punkt på alle møter, i rundebordsdialog og i de forskjellige møter som er knyttet til menneskerettsdialogen med Kina, tror jeg at vi kanskje ville oppnå mer. Det ville være positivt hvis vi kunne få kineserne med på at det er et poeng å måle resultater, og målet må selvfølgelig være at utviklingen skal gå i riktig retning. Det ville ha vært interessant å

få utenriksministerens syn på om man kunne prøve å få til en måling av resultatet av det arbeidet vi gjør. Det er positivt i de fleste sammenhenger å vite hva vi oppnår.

Som sagt, tiltakene er gode og mange, og dette arbeidet må fortsette med full styrke. Men mitt håp er at vi kan legge et litt sterkere press på Kina enn det vi gjør i dag. Jeg tror det kunne skje ved at Norge ber om at man kan måle resultatene, og at man da ville kunne øke presset for å forbedre både tros-, ytrings- og organisasjonsfrihet i Kina.

Utenriksminister Jan Petersen [10:44:44]: Det er alltid slik at utgangspunktet for de samtalene vi har, er situasjonen slik den er; enten den har bedret seg eller forverret seg, er det det som er utgangspunktet for samtalen. Så jeg er ikke sikker på om ideen er fullt så ny som det Rise mente å gi uttrykk for.

Jeg tror dessuten jeg må fastholde at det som skjer av eventuell forbedring i Kina, er bra. Jeg er helt enig med Rise i at gårsdagens beslutning er et positivt tiltak, men det er vanskelig å si om det skyldes den norske holdningen, eller om det skyldes andre lands holdning. Sannsynligvis skyldes det en kombinasjon av dette, og det er godt at det er mange land som er opptatt av den dialogen, at det er mange land som er opptatt av å få til resultater. Til syvende og sist er det resultatene som er det avgjørende, og så må virkemidlene rettes inn, slik at vi så effektivt som mulig når de resultatene vi ønsker å oppnå.

Når det gjelder den generelle målingen, finnes det internasjonale vurderinger – som andre land gjør, som uavhengige institusjoner gjør, som gjøres i Genève – av hvordan menneskerettighetene utvikler seg. Vi har på mange måter ganske mye faktisk vurdering av det som er situasjonen, og det vil altså ligge i bunnen og være viktig når vi arbeider med de konkrete tiltakene og kommer opp med våre konkrete forslag.

Presidenten: Dermed er interpellasjonsdebatten avsluttet.

S a k n r . 2

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter, Harald T. Nesvik og Øyvind Vaksdal om valg av målbruk i offentlig tjeneste (Innst. S. nr. 124 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:7 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Magnar Lund Bergo (SV) [10:47:18] (ordfører for saken): Forslagsstillerne mener at tiden er moden for en endring av lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste.

Forslagsstillerne mener at dagens lovgivning om tjenestemål for statlige foretak og statlige organer ikke ivaretar innbyggernes uttalte språkpreferanser og i tillegg fører til unødig press på økonomiske midler som kunne blitt allokert til viktigere områder som ligger under det statlige foretaks eller det statlige organets virksomhet. Forslagsstillerne mener det er problematisk at det er kommunenes språkpreferanser som legges til grunn for valg av målform, og ikke innbyggernes språkpreferanser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter hovedlinjene i de vurderinger som Kultur- og kirkedepartementet gjør rede for i sitt brev til komiteen av 8. november 2004. Flertallet mener at innbyggernes språkpreferanser allerede ligger inne som et hovedprinsipp i målloven, bl.a. gjennom at alle statsorganer skal besvare brev fra private rettssubjekter i samme målform som i henvendelsen. I tillegg har også kommunene krav på å motta skriv i ønsket målform. 162 kommuner har i dag vedtatt krav om bokmål, 116 har vedtatt krav om nynorsk, mens 156 stiller seg nøytrale.

Flertallet stiller seg bak departementets vurderinger om at rene flertallsbetraktninger blant innbyggerne i en region ville føre til at nynorsk ville komme i mindretall nesten overalt, og at det er et riktig prinsipp at små og store kommuner teller likt i denne sammenheng. Et av formålene med målloven er å stimulere bruken av nynorsk og å bevare en umistelig del av vår kulturarv.

Flertallet har merket seg at departementet i sitt brev til komiteen skriver at forslagsstillerne bringer videre flere misvisende opplysninger, bl.a. når det gjelder Agder bispedømme og Haukeland Universitetssykehus.

Flertallet, alle komiteens medlemmer unntatt representantene fra Fremskrittspartiet, mener at lovverket fungerer etter hensikten, og at forslaget derfor bør avvises.

Arne Sortevik (FrP) [10:49:42]: La meg først ta opp de to forslagene som er fremmet av Fremskrittspartiet i innstillingen.

Bakgrunnen for forslaget er at det i flere sammenhenger er fremvist konsekvenser av tydelig misforhold mellom kommuners politiske valg av språkform og innbyggernes språkpreferanser. Jeg er en av forslagsstillerne fra Fremskrittspartiet som mener at det er konsekvenser som er uforståelige og uakseptable for folk flest. Det er konsekvenser som fremviser byråkrati og språklig fundamentalisme på sitt verste! Konsekvensene krever, etter Fremskrittspartiets vurdering, justering, enten gjennom unntak og dispensasjon eller, enda bedre, gjennom en lov- og regelendring som fjerner muligheten for slike problemstillinger én gang for alle.

Som forslagsstiller har jeg merket meg svarbrevet fra kultur- og kirkestatsråden datert 8. november 2004, et særdeles iltert brev, som ikke fremviser noen form for forståelse for de problemstillinger som er påpekt, og heller ingen vilje til imøtekommenhet. Det var ikke helt uventet, men likevel skuffende når en så klart lar det komme frem at skilt er viktigere enn pasienter.

Et eksempel som er brukt, er biskop Skjevesland i Agder bispedømme, som ønsker, men ikke får, dispensasjon

etter at Norsk språkråd i april 2004 påpekte at Agder bispedømme måtte følge målloven og bruke nynorsk som administrasjonsspråk. Og det er noe av det vi snakker om her, nemlig at man blir påtvunget et administrasjonsspråk. Man snakker altså ikke bare om at man må korrespondere med omverdenen på ønsket målføre fra den som henvender seg, men man snakker også om å bli påtvunget et administrasjonsspråk man ikke nødvendigvis ønsker å bruke.

I et bispedømme der knappe 7 pst. av innbyggerne har nynorsk som sin målform, og der bare 5 pst. bruker nynorsk som sitt skriftspråk, virker det, etter mitt syn, urimelig at bispedømmet skal skrive sine saksdokumenter på nynorsk. I språklig sammenheng er Vest-Agder bokmålsfylke, mens Aust-Agder og Telemark er språklig nøytrale. Det betyr at mer enn halvparten av de tre berørte fylkeskommunene er språklig nøytrale – hvis man skulle telle fylkeskommuner.

Et annet eksempel gjelder regionale helseforetak. Her er det Kultur- og kirkedepartementet som etter vurdering har bestemt at disse foretakene faller inn under lov om målbruk i offentlig tjeneste. Fremskrittspartiet mener helseforetakene skal konsentrere seg om å gjøre folk friske. Vi mener de blir like friske om det står Haukeland Sykehus på skiltet, som om det står Haukeland Sjukehus. Poenget er imidlertid at de 25 mill. kr det koster for nye skilt, sårt trengs til behandling av pasienter og ikke til skilt!

Forståelig nok er dette uforståelig for folk flest. Pålegg som medfører utgifter til nye skilt på annet målføre når sykehusene innenfor Helse Vest skriker etter penger til medisinsk behandling, er uforståelig og etter vårt syn uakseptabelt.

Fremskrittspartiet vil ha omgjort denne vurdering. Fremskrittspartiet vil ha helseforetakene unntatt fra pålegg knyttet til lov om målbruk i offentlig tjeneste. Det ville være et klart signal om at hensynet til pasientene er viktigere enn hensynet til målformen.

Departementet kan alternativt bruke målloven § 8, om statsorgan som har hele landet som tjenesteområde, der det er krav om veksling i bruk av målformer til informasjon, men ikke om at administrasjonsspråk skal følge en bestemt målform, og heller ikke at skilter skal skiftes ut. Det ville vært en mindre byråkratisk løsning, som likevel ivaretok et visst språkpolitisk hensyn, dersom det skulle telle.

Fremskrittspartiet står igjen alene om å forsvare sunn fornuft og å foreslå løsninger som jeg tror folk flest oppfatter som fornuftige.

Jeg viser til Verdens Gang 1. oktober 2004, der prislappen på de 25 mill. kr for navnebytte på Haukeland Sykehus var omtalt. «Dette er helt vanvittig. Pengene burde heller vært brukt til å øke bemanningen», sier pasient Arnt Stenset til VGs reporter.

Vi tiltrer den ytringen. Det mener også Fremskrittspartiet. Her kan man enten endre loven, hvis man vil stoppe dette én gang for alle, eller man kan rett og slett definere helseforetakene ut igjen av denne loven, slik man altså aktivt har valgt å definere dem inn. Definerer man dem ut

igjen, har man løst problemene og kan bruke penger på pasienter istedenfor penger på skilt.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp de forslagene han viste til.

Ola T. Lånke (KrF) [10:54:48]: Hva som er sunn fornuft, er vel også et spørsmål om øynene som ser!

Fremskrittspartiet har fremmet forslag om at bokmål må brukes i kommuner der et flertall av innbyggerne ønsker denne målformen. Det innebærer at selv om mange små kommuner ønsker nynorsk, vil en stor bykommune kunne diktere at valget likevel blir bokmål. Hvis flertallet blant innbyggerne i en region skulle bestemme, ville det bety at nynorsk ville komme i mindretall nesten overalt. Det er et viktig prinsipp for Kristelig Folkeparti at små og store kommuner teller likt i denne sammenheng.

Innbyggernes språkpreferanser ligger dessuten allerede inne som et hovedprinsipp i målloven, bl.a. gjennom at alle statsorganer skal besvare brev fra privatpersoner i den samme målform som i henvendelsen. Et av formålene med målloven er å stimulere bruken av nynorsk for å bevare en umistelig del av vår kulturarv.

Lov om målbruk i offentlig tjeneste fastslår at bokmål og nynorsk er likeverdige målformer og skal være likestilte skriftspråk. Fremskrittspartiet mener dagens lovgivning er unødvendig og kostbar. Kristelig Folkeparti mener tvert imot at vi ikke har råd til å gi slipp på den språklige og kulturelle rikdom dette mangfoldet representerer.

Demokratier trenger mekanismer for å beskytte minoritetsinteresser. Dette gjelder ikke minst på områder som har med språklig og kulturelt mangfold å gjøre. Språk og språkutvikling berører alle deler av samfunnslivet.

Forslagsstillerne ber om at helseforetakene blir unntatt fra pålegg om målform ved bruk av eksternt administrasjonsspråk. Etter at sykehusene ble overtatt av staten, må de ta utgangspunkt i innbyggernes språkpreferanser, noe som er et hovedprinsipp i målloven. Dette kommer til uttrykk bl.a. i bestemmelsen om at statsorganer skal svare på alle henvendelser fra private rettssubjekter i den målform som er brukt i henvendelsen.

Det skulle derfor ikke være nødvendig for Haukeland Sykehus å skifte ut konvolutter og brevpapir, slik det hevdes i forslaget. Blant annet som følge av den nevnte bestemmelsen vil sykehuset ha bruk for brevpapir og konvolutter på både bokmål og nynorsk.

Alle innbyggere kan likevel ikke få sin språkpreferanse imøtekommet i all offentlig informasjon som ikke henvender seg utelukkende til dem. Prinsipielt er dette et gode snarere enn et problem, bl.a. fordi det bidrar til å understreke et krav om språklig og kulturell toleranse som man i dag må kunne stille til alle innbyggere i et sivilisert samfunn.

Selv om helseforetakene helst vil bestemme selv, må de rette seg etter den målformen som flest kommuner har krevd. Dette handler om demokrati og bevissthet om språkets betydning for kultur og identitet. Det at nynorsk er mindre synlig i det offentlige rom enn bokmål, gjør at mange velger bokmål som skriftspråk selv om de har en

talemålsbakgrunn som kunne gjort det naturlig å bruke nynorsk. Mange av dem som har hatt nynorsk på skolen, går også etter hvert over til å bruke bokmål.

I en tid hvor nynorsk står under press, bør vi ikke åpne for en liberalisering i offentlig sektor. Som politikere må vi tørre å styre for å beholde det språklige mangfoldet vi har i Norge.

K a r i L i s e H o l m b e r g hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Vi går så over til å behandle saken på tilleggsdagsordenen.

Denne innstillingen har ikke ligget ute i den reglementsbestemte tid, dvs. 48 timer. Med hjemmel i forretningsordenens § 32 vil presidenten foreslå at Stortinget likevel behandler denne saken nå.

– Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag – og det anses vedtatt.

S a k e n p å t i l l e g g s d a g s o r d e n e n
(n r . 6 0) :

Innstilling fra Stortingets presidentskap om å nedsette en særskilt komité som skal avgi innstilling til Stortinget om St.meld. nr. 17 (2004-2005) om makt og demokrati (Innst. S. nr. 141 (2004-2005))

Presidenten: Ber noen om ordet? – Inge Lønning har bedt om ordet.

Inge Lønning (H) [11:00:06]: De som har rukket å lese innstillingen, vil ha registrert at det har vært en liten uenighet i Presidentskapet om fremgangsmåten når det gjelder den spesialkomite som foreslås oppnevnt i medhold av forretningsordenens § 14.

Den uenigheten gjelder kort og godt hvorvidt det bør overlates til valgkomiteen på fritt grunnlag å vurdere hva som er den saklig beste sammensetning av en slik spesialkomite, når man en meget sjelden gang oppretter en slik komite, eller hvorvidt det er naturlig at en av Stortingets faste komiteer, i dette tilfellet kontroll- og konstitusjonskomiteen, skal være hovedbestanddelen av denne spesialkomite, slik at den i virkeligheten blir den stående komite supplert med representanter for de partiene som ikke har fast representant i vedkommende komite.

Grunnen til at jeg har markert en egen oppfatning på dette punkt, er at jeg dels mener det er den korrekte forståelse av forretningsordenens § 14. Hvis man vil bruke forretningsordenens § 14 og opprette en spesialkomite, ligger det i bestemmelsens natur at det nettopp skal være en spesialkomite og ikke en av de faste komiteene supplert med noen representanter.

Det som er en viktigere begrunnelse, er at sakens innhold, nemlig behandlingen av stortingsmeldingen om maktutredningen, taler sterkt for at det ikke er en av Stortingets faste komiteer som er den riktige adressat. Maktutredningen er sektorovergripende og angår i utgangspunkt

et alle politikkområder og dermed også alle komiteene i Stortinget. Det tilsier etter mitt skjønn at når man nettopp i denne sak går til det sjeldne skritt å opprette en spesialkomite, er den mest rimelige fremgangsmåten at valgkomiteen på fritt grunnlag kan foreslå sammensetning, og at det eneste vilkåret som bør legges inn, er at alle partigruppene i Stortinget skal være representert i spesialkomiteen.

Storingspresident Jørgen Kosmo [11:03:15]: Det fins neppe noen sak som sendes til komite i dette hus som er så spesialisert at den ikke berører mange komiteer. Det er derfor huset er sammensatt på den måten det er sammensatt, med politiske partier som har sine grupper og sine gruppemøter, som gjør at de fleste saker som kommer til behandling i denne salen, ved siden av å være behandlet i komite også er behandlet i de ulike partigruppene. Slik greier man å involvere hele Stortinget i de ulike sakene. I norsk politikk og forhåpentligvis i internasjonal politikk er det jo slik at politikken er altomfattende. Det er snart ikke en sak, som Gro sa, som ikke berører også andre forhold i samfunnet.

Skulle man fulgt det som var vanlig prosedyre når en sak om makt og demokrati blir oversendt til Stortinget, skulle den automatisk blitt sendt til kontroll- og konstitusjonskomiteen, fordi det er kontroll- og konstitusjonskomiteen som har ansvaret for det saksområdet som nettopp berører folkestyre og demokrati. Men fordi partigruppene på Stortinget har prioritert slik at ikke alle partiene er representert i kontroll- og konstitusjonskomiteen, hvilket de burde ha vært, etter min oppfatning, kommer vi opp i det problemet at det er noen partier som i et spørsmål som dette ikke får delta aktivt i komitearbeidet. Stortingets presidentskaps flertall har derfor kommet til den konklusjon at her må man bruke den muligheten som ligger i Stortingets forretningsorden, til å opprette en spesialkomite for å åpne for at de tre partiene som ikke er representert i kontroll- og konstitusjonskomiteen, skal kunne få delta aktivt i komitebehandlingen.

Fremdeles er oppfatningen til Presidentskapets flertall at denne saken naturlig hører hjemme i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Derfor har man valgt å oppnevne en spesialkomite som har som utgangspunkt de ti medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Man greier da å beholde administrasjonen, og man greier også å benytte de komitesekretariatsfunksjoner som er knyttet til kontroll- og konstitusjonskomiteen, uten å måtte gjøre spesielle innretninger.

Med dette vil jeg anbefale innstillingen fra Presidentskapet med de merknader som foreligger fra Presidentskapets flertall.

Trine Skei Grande [11:06:30]: For det første synes jeg det er viktig å takke Presidentskapet for en skikkelig behandling av den henvendelsen som ble gjort.

Jeg synes for min del at vi skulle hatt Venstre-folk i alle komiteer, gjerne flere også, og det skal vi alltid gjøre noe med.

Det er et godt prinsipp at det man gir oppmerksomhet, gir man også viktighet og makt. En så viktig sak som denne burde man diskutere i mye større bredde enn det komitesystemet vårt egentlig gir mulighet for. Kanskje burde vi ha gjort det litt oftere, hatt en litt friere sammensetning av komiteer, for å kunne løfte saker i en litt annen sammenheng enn den vi vanligvis jobber i.

Jeg har stor sans for Inge Lønnings bemerkninger om at vi ikke må henge oss for mye opp i en av de komiteene vi har som struktur. Det er mange parlament som jobber i mye mer løselige former når det gjelder komiteestruktur, enn hva vi gjør, og jeg tror at behandlingen i Stortinget mange ganger hadde stått seg på ikke å være så rigid opp-tatt av de strukturene vi har i bunnen, selv om de fungerer godt i vår hverdag.

Men jeg er glad for at vi nå får muligheten til å løfte en sak på en litt spesiell måte, en sak som absolutt er laget for en sånn type bred sammensetning som dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til saken på tilleggsdagsordenen.

(Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til votering. I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Arne Sortevik satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

- «1. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at innbyggernes språkpreferanser blir avgjørende for valg av målbruk i offentlig tjeneste, med hjemmel i lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at helseforetakene blir unntatt fra pålegg om målform ved bruk av eksternt administrasjons-

språk, med hjemmel i lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:7 (2004-2005) – forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter, Harald T. Nesvik og Øyvind Vaksdal om valg av målbruk i offentlig tjeneste – avvises.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 77 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 11.15.41)

Votering i saken på tilleggsdagsordenen

Presidentskapet hadde innstillet:

Med hjemmel i § 14 i Stortingets forretningsorden nedsetter Stortinget en særskilt komité som skal avgi innstilling til Stortinget om St.meld. nr. 17 (2004-2005) om makt og demokrati. Komiteen oppnevnes av valgkomiteen.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 3

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Presidenten vil ønske dere alle en riktig god og velfortjent påskeferie.

Møtet hevet kl 11.17.
